XV БУКОВИНСЬКА МІЖНАРОДНА ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧА КОНФЕРЕНЦІЯ

Присвячена 150-річчю
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

17 – 18 жовтня 2025 року

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ
ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ЧЕРНІВЕЦЬКА МІСЬКА РАДА
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
ЦЕНТР БУКОВИНОЗНАВСТВА

XV БУКОВИНСЬКА МІЖНАРОДНА ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧА КОНФЕРЕНЦІЯ, ПРИСВЯЧЕНА 150-РІЧЧЮ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Чернівці, 17–18 жовтня 2025 р.

Чернівці — 2025

УДК: 94(477.85)(082)

Друкується за ухвалою Вченої ради
факультету історії, політології та міжнародних відносин
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 8/25 від 30.09.2025 р.)

XV Буковинська міжнародна історико-краєзнавча конференція, присвячена 150-річчю Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Тези доповідей, Чернівці, 17–18 жовтня 2025 р. / наук. ред. проф. Олександр Доброжанський. Чернівці: Технодрук, 2025. 388 с.

У збірнику тез учасників конференції на основі сучасних методологічних підходів розглядаються актуальні питання історичного минулого Буковини та Північної Бессарабії, історії України, історіографії, джерелознавства, історичної і політичної регіоналістики та етнології. Етнополітичні виклики прикордоння: традиції співжиття і сучасні трансформації. Проблеми російсько-українських конфліктів у історичному континуумі. Цифрова гуманітаристика та публічна історія як інструменти осмислення минулого.

УДК: 94(477.85)(082)

Редакційна колегія:

Голова: проф. Олександр Доброжанський.
Члени: доц. Микола Гуйванюк;
доц. Ганна Скорейко;
доц. Назарій Христан;
асист. Тарас Ковалець.

Рецензенти:

Іван Зуляк, доктор історичних наук, професор;
Оксана Каліщук, доктор історичних наук, професор;
Ігор Райківський, доктор історичних наук, професор.

© Чернівецький національний університет, 2025
©Автори (тексти), 2025

непрофесійну спробу «реконструкції» — випрямлення посудини. За типологією казанок відповідає типу Еггерс 63. Інформація про супутні знахідки відсутня.

Крім того, відомі ще два фрагменти, які можна співвіднести з римськими металевими казанками з території Вінницької та Хмельницької областей. Вони походять із лотів металопластики, які продавці пов'язують із пам'ятками черняхівського типу. Йдеться про фрагменти гранених ручок, які за подібністю морфологічним ознакам можна віднести до цієї категорії посуду. Імовірно, як і більшість попередніх знахідок, вони можуть належати до казанків типу Еггерс 63.

Водночас, як бачимо навіть за умови виявлення цих матеріалів дослідниками на відповідних сайтах, їхнє введення до наукового обігу не вирішує ключових проблем джерельної бази. На нашу думку, вона передусім полягає у тому, що навіть за умови доступності фотоматеріалів, вони дозволяють провести лише попередню ідентифікацію типів посудин. У результаті маємо ситуацію, коли кількість джерел постійно розширюється, але реальні знання про функціонування та поширення римського металевого посуду на території України залишаються вкрай обмеженими. Ми фактично не маємо інформації про місце, контекст, розміри, супутні матеріали та обставини виявлення цих знахідок, що робить їх практично втраченими для науки. До того ж варто враховувати, що значна частина подібних знахідок узагалі залишається поза відкритим доступом і недосяжною для фахового опрацювання.

Отже, одним з основних завдань сучасної археології є актуалізація проблеми втрати археологічного контексту та формування механізмів, які дозволять мінімізувати подальші втрати матеріалу. У зв'язку з чим лише завдяки суворому дотриманню вимог охорони археологічної спадщини можна поступово подолати існуючі прогалини у вивченні давньої історії України.

Ільків Микола *(Чернівці)*

150-РІЧНИЙ ПОСТУП АРХЕОЛОГІЧНОЇ НАУКИ В ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ: МОБІЛЬНІСТЬ НАУКОВЦІВ, НАПРЯМИ ТА ГЕОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

Археологічними студіями в Чернівецькому університеті розпочали займатися одразу після його відкриття в 1875 р. На початках функціонування закладу була майже виключно дидак-

тична складова, а в подальшому — масштабні польові наукові дослідження. Новостворений університет мав потребу в кваліфікованих науково-педагогічних кадрах, які на початках закономірно були у переважній більшості не місцевого походження. Багато з них проходили навчання або вже мали досвід роботи у вищих навчальних і наукових закладах Австро-Угорщини та Німеччини: найчастіше Відня, а також Берліна, Праги, Лейпцига, Страсбурга, Марбурга, Єни, Фрайбурга, Тюбінгена, Львова й ін., інколи з дуже насиченою «науковою траєкторією». Значна частина науковців вимушено чи в кар'єрних цілях переїхала в подальшому працювати в університети чи рідше інші установи Інсбрука, Лейпцига, Страсбурга, Єни, Ґраца, Ерлангена, Сучави. Через одне-два десятиліття уже з'явилися власні випускники, які продовжили розвивати в університеті археологічні студії, наприклад, Р. Ф. Кайндль.

Отже, зародження археологічних студій в університеті австрійського періоду відбувалося з моменту його відкриття та розвивалося одразу в кількох автономних напрямах, які умовно можна назвати: теологічний, антикознавчий (класичний) та краєзнавчий. Перший, пов'язаний із біблійною археологією, переважно мав навчальний характер і сформувався на богословському факультеті (І. Ончул), тоді як останні два супроводжувалися польовими експедиційними дослідженнями та розвивалися на філософському факультеті. Завдяки викладачам із провідних університетів Європи сформувався універсальний підхід до класичної античності, який передбачав тісний зв'язок давньої історії, археології та філології (Е. Калінка, Ю. Ютнер, В. Юдайх, Й. Кромаєр). Основними об'єктами досліджень були античні пам'ятки Середземномор'я, зокрема Балкан, Малої Азії, Італії та Північної Африки. Пізніше під їхнім впливом, а також завдяки новим науковим віянням почалося вивчення місцевих старожитностей Буковини, Ґаличини та Поділля (Р. Ф. Кайндль, В. Мількович). Примітно, що вже на рубежі XIX–XX ст. були закладені основи вивчення палеоліту, енеоліту, епохи бронзи, скіфської археології, старожитностей римського часу, середньовічної та ранньомодерної археології.

У міжвоєнний період тенденція до збільшення науково-педагогічних кадрів із власних випускників посилилася. До теологічного (В. Тарнавський) й антикознавчого (Т. Саучук-Севяну) напряму додався також природничий (Ч. Амброжевич). Останній виявився особливо продуктивним щодо виявлення та дослідження нових пам'яток палеоліту, енеоліту і середньовіччя. З метою підвищення кваліфікації або ж рятуючись від лихоліття війни викладачі тимчасово чи на постійній основі проводили наукові дослідження у Відні, Берліні, Бухаресті, Вроцлаві, Сібіу тощо.

У радянські часи та період державної незалежності України на історичному факультеті поступово сформувалася потужна археологічна школа, насамперед завдяки науковій та педагогічній діяльності Б. Тимощука. Значний внесок у її подальший розвиток зробили І. Винокур, Л. Михайлина та С. Пивоваров. Вагомих наукових результатів в археології досягли також немало випускників: Д. Телегін, Л. Вакуленко, О. Приходнюк, В. Маркевич, І. Герета, Б. Томенчук, В. Войнаровський, М. Филипчук, С. Терський, М. Ягодинська, І. Возний, Ю. Мисько, О. Манігда й ін. Тенденція докорінно змінилася: якщо раніше був значним відсоток приїжджих науковців, то в цей період, навпаки, вихідці з історичного факультету (ФІПМВ) Чернівецького університету займаються археологією в провідних наукових і науково-освітніх закладах Києва, Львова, Івано-Франківська, Тернополя, Кам'янця-Подільського. Співробітники та випускники факультету охопили науковими інтересами чи не всі археологічні періоди, але особливо значних здобутків було досягнуто в галузі археології римського часу та в слов'яно-руській археології.

Завдяки давнім традиціям і вагомим здобуткам багатьох поколінь вчених Чернівецький університет став потужним осередком науково-дослідницької та освітньої діяльності у царині археології.

Чугуй Тарас *(Київ)*

АДМІНІСТРАТИВНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОМУ КНЯЗІВСТВІ ЧАСІВ ПРАВЛІННЯ РОМАНА МСТИСЛАВОВИЧА

Актуальність теми пов'язана з необхідністю об'єктивного дослідження адміністративних трансформацій в Галицько-Волинському князівстві часів правління Романа Мстиславовича.

В історіографії цьому питанню приділено вченими недостатньо уваги. Історична наука має обмежену кількість вагомих праць із цього приводу — «Князь Роман Мстиславич та його доба: нариси з історії політичного життя Південної Русі XII — початку XIII століття» О. Головка, «Галицько-Волинський князь Роман Мстиславич. Володар, воїн, дипломат» О. Майорова і «Меч Романа Галицкого. Князь Роман Мстиславич в истории, эпосе и легендах» А. Горовенка.